

Zákányszéki
Életképek
A ZakaHom-e Egyesület folyóirata

V. évfolyam 2. szám 2011. Ősz

“JÁTSZOM EGÉSZ ÉLETEMBEN...” - BESZÉLGETÉS MARÉK VERONIKÁVAL

Marék Veronika gyermekíró, grafikus 1937. december 19-én született Budapesten, értelmiségi szülők gyermekeként. Édesapja orvos volt, aki orvosi hivatása mellett mint szépíró és szakíró is ismertté vált novellái, esszéi, regényei és rádiójátékai által. Édesanyja fogorvosként, majd később iskolaorvosként dolgozott. Bátyja szintén az orvosi pályát választotta, népszerű szemész-professor lett. Marék Veronika neve több tucatnyi könyvet fémjelez, ilyenek például a nagyszerű Kippkopp sorozat kötetei, a Boribon és Annipanni történetek, ezen kívül a Kockásfülű nyúl című rajzfilmsorozat, melynek forgatókönyvét írta. Számos mese, bábjáték, tévé- és rádiójáték, képes és felelgetős könyv, ismeretterjesztő mű színesítik még tevékenységének palettáját. Munkásságának elismeréseként 2007-ben Janikovszky Éva-díjjal, 2010-ben József Attila-díjjal jutalmazták. Könyveit közel tíz nyelvre fordították le, Japánban 24 könyve jelent meg. Az író nő 1998. december 2-án járt Zákányszéken, mely alkalomnak néma tanúja a Községi Könyvtár dedikált mesekönyve.

Honlapján nagyon kedvesen vall önmagáról: "...Játszom egész életemben. S bár elmúltam 70 éves, még sok-sok tervet dédelgetek a szívemben." Arra kértem Marék Veronikát, hogy a Zákányszéki Életképek olvasóinak meséljen életéről, gyermekkoráról, munkájáról, családjáról és mindennapjairól. Kéréssemnek örömmel tett eleget, amit hálásan köszönök!

- Azon kevés írók közé tartozik, aki saját kezűleg illusztrálja könyveit. Mi volt előbb, a mesék szeretete vagy a rajzolás iránti rajongás?

Mindkettő meghatározó élmény volt gyermekkoromban - de a rajzolás talán még alapvetőbb. Mágikus jelentőséget tulajdonítottam a rajzoknak, s a rajzok mesélni kezdtek. Ha dolgozom, a szöveg és a rajz egyszerre születik meg a papíron.

- Egyenes út vezetett az írói pályáig, vagy voltak életében kerülőutak, vakvágányok?

Nem tudtam, mi legyenek: matematikus, magyartanár vagy bábszínész, így hát elmentem kirakatrendezőnek. 18-tól 26 éves koromig sok mindent kipróbáltam, és sok pofont kaptam az élettől. Ezek a nehéz évek alakították ki személyiségetem.

- Nagyon fiatalon jelent meg első mesekönyve. Mikor volt ez pontosan és mi volt a könyv címe?

1956-ban jelent meg A Bem-téri gyerekek című könyvecském. Ezután sorra jelentek meg a könyveim, de csak 26 éves koromban jöttem rá, hogy igazából ez a dolgom, nem szabad közben mással foglalkoznom.

- Könyveit angol, német, spanyol, lengyel, román, szerb, koreai, kínai és japán nyelvre is lefordították. Találkozott személyesen azokkal a külföldön élő gyerekekkel, akik anyanyelvükön ismerték meg a meséit?

Japánban ért ez a döbbenetes élmény: jöttek a gyerekek, és hozták a gyönyörű rajzokat a kis piros oroszlánról, Boribonról meg a Csú-

Marék Veronika - író nő

nya Kislányról, és pontosan olyanokat, amilyeneket a magyar gyerekektől kapok.

- Életének fontos része az utazás. Japán valóban a második hazája lett?

Most indulunk el Japánba a férjemmel, immár ötödször. Csodaszép az ország, olyan, mint Itália, mindenütt van látnivaló, városok, szentélyek, különleges kertek, tavak, bambuszerdők. Sok-sok barátot szereztünk ott is. És nagyon sokan ismernek is engem, akárcsak itthon.

- A gyermekkor emlékei meghatározzák a felnőttkor fantáziavilágát. Feltelezem, hogy szép gyermekkorra volt.

Visszagondolva a gyermekkoromra az az alapélményem, hogy nyáron mindig szabad voltam. Játshattam a gyerekekkel, úszhattam a Velencei-tóban, olvashattam, rajzolhattam kedvem szerint. Megtanultam koncentrálni.

- Mi volt a gyermek Marék Veronika kedvenc meséje?

Erre a kérdésre nem szeretek válaszolni. Hiszen aki sokat olvas, mindig más és más könyvekbe szeret bele.

(folytatás a 2. oldalon)

(folytatás az 1. oldalról)

Két állatos könyvet említenék: Pualu, a foka, és A két kicsi hód. De mégis, Andersen meséi hagyták a legmélyebb nyomokat bennem. A döbbenet, amikor a rút kiskacsa meglátja magát a vízben, és rájön, hófehér hattyú lett belőle - ez felejthetetlen.

- Sikerült-e továbbadni a rajzolás és a könyvek szeretetét gyermekeinek?

Két fiam van, és kiskorukban rengeteget rajzoltak. A könyveket is ugyanúgy szeretik, ahogy én. Mégis, különleges utat választottak: mindketten fotósok lettek. Képeikben megjelenik a világ minden érdekessége, szépsége.

- Aktív nyugdíjas életet él. Mennyi ideje jut a családra, az unokákra?

Mivel még most is szívesen dolgozom, nehezen tudok az unokákra időt szakítani. Nagyon szeretem őket, és ez fájdalmas számomra. Dehát azt szokták mondani, hogy mindennek ára van. Én így fizetek a könyveimért.

- Az elmúlt évtizedekben sok magyarországi könyvtárban megfordult, és meséivel, rajzaival ajándékozta meg olvasóit.

Hallatlan önbizalmat adtak ezek a találkozó. Sose felejttem el azt a sok szeretetet, amit a gyerekektől és a könyvtárosoktól kaptam.

- A rajzfilmszereplő "Kockásfülű nyúl" gyermekkorunk visszatérő vendége volt a képernyő előtt. Honnan

jött az ötlet, hogy a segítő jótévő egy "propellerfülű" nyúl személyében érkezzon meséjében?

Van erről is egy mesém. A nyúl igazából egy rosszul sikerült plüssnyuszi, akinek túl nagyra sikeredett a füle. Húzza maga után, botladozik benne, aztán kiderül, mi mindenre használható ez az óriási fül: takaró, csónak, vitorlás, repülő, no meg helikopter lehet belőle.

- Alföldi Róberttel elsők között vehette át 2007-ben a Janikovszky Éva-díjat. A gyermekek mosolya mellett mit jelent Önnek ez az elismerés?

Nagy öröm volt számomra, mert kitüntetés szempontjából nem vagyok elkényeztetve. Megtisztelő volt, akárcsak a József Attila-díj.

- Még jelenleg is dolgozik, és tervei között szerepel egy képes családregegy megírása. Hogyan balad a munkával?

Őszintén szólva nagyon lassan készül. Visszont született egy új Boribon mesekönyv, Annipanni, mesélj nekem, és alakul egy új Tiptopp-mesekönyv is. Remélem, sok mindennek jut még időm.

Köszönöm a beszélgetést. Jó egészséget és további aktív nyugdíjas éveket kívánok. Jutalmazza Önt az élet számolatlanul sok ajándéknappal és terveinek megvalósulásával. Magunknak pedig azt kívánom, hogy még sok szép mesekönyvet vehessük a kezünkbe.

Paraginé Tóth Edina

**IRSAI OLIVÉR,
A HUNGARIKUM**

Kezdetben még csemegeszőlőként telepítették, ezt követően azonban teljesen borszőlő-fajtaként ismerhetjük. "Édesapám nagyon csodálkozott rajta, hogy bort készítettek belőle." (Irsai Olivér) Korán érik, héja vékony, bogyói kicsik, fürtje laza, középnagy méretű, betegségekre nem érzékeny. A számára megfelelő termőhely és borkészítési technológia mellett minden borász álma lenne. Egy hátránya van, s ez már a gazdaságosságát veszélyezteti, ültetvényei nagyon korán előregednek, hamar kipusztulnak. Ebből is látszódik, milyen értékes szőlőről van szó. Ahelyett, hogy a feledés homályába vesztett volna, mint megannyi más gazdaságtalanul termesztendő fajta, erre a problémára is találtak megoldást, s a mai napig ihatunk Irsai Olivér bort. Nagy melegben különösen üdítő lehet, az igazi értők így fogyasztják: a mélyhűtőben jegesre fagyasztják, majd ahogy olvad fel, szépen lassan lehet kortyolgatni. Egészségünkre!

(Irsai Olivérről írásunk a 6-7. oldalon olvasható)

V E R S E L Ő

Verselő rovatunkban egy nagyon szép őszi verset ajánlunk a Kedves Olvasók figyelmébe, melyet Horváth Dominka az Életképek őszi számába írt. Ízlelgessék a kergetőző szavakat és rímeket, mint az őszi gyümölcsök harsogó ízét.

Kergető

Heves táncot járt a nyár
- nem pibent csak forró éjszakán -
éjszakának bűvös hajnalán,
hajnalnak is barmatcsillagán.

Szunnyadt barmatos fűszál derekán,
vijjogó kuvik titkos oszlopán,
oszlopon felkúszó csigaházon,
ott pibent éjjeli szerenádon.

Ott aludt fázós lelkeken,
leguggolt aszott szőlőszemekem,
ringott gyümölcsfák könnyű ágain,
vándormadarak megfáradt szárnyain.

Pibent-pibent míg egy falevélen
sárga betűkkel üzent a szélben:
altatót suttog a fák levele,
lassan múlik a nyár deleje.

Így üzent az első s adta tovább más,
így jutott el hozzám is az ősi suttogás:
messze elért hangjuk a bűvös éjben,
de volt ki csak színiüket látta a szélben.

Alkonyatkor indultam el megkeresni hát
azt az ismerős, kedves-öreg fát;
melynek vigyázó, csendes oldalán
ébresztgette a május az első ibolyát.

Bölcsen állt az őszi fényben,
s ahogy ritkuló lombjára néztem;
minden imádsággal azt az egyet kértem:
lássam meg a jövőt egy hulló falevélen.

Ültem soká; s álltam ahogy ott;
ez a nap is válasz nélkül hagyott...

Soká ültem, de láttam ahogy ott;
köröttem lassan sűrű avarba kopott
mindaz, mit a nyár fénylő színekből
lopott....

2011. 09. 02.

Horváth Dominika

DÍSZPOLGÁRAINK

"A jó cselekvésben pedig ne fáradjunk el, mert a maga idejében aratunk majd, ha meg nem lankadunk. Ezért tehát, míg időnk van, tegyünk jót mindenkivel, leginkább pedig azokkal, akik testvéreink a hitben." (Galata 6:9 - 10)

A XVII. Zákányszéki Falunapon - 2011. augusztus 13-án - a falu közössége ismét köszöntötte díszpolgárát. Az önkormányzat képviselő-testülete Csóti József gazdálkodónak az önkormányzat és az egyházközség testületeiben, valamint a település érdekében végzett gazdasági, társadalmi munkássága, példamutató életműve elismeréseként adományozta a "Zákányszék Község Díszpolgára" megtisztelő címet. Így szól a hivatalos indoklás:

"Csóti József nyugdíjas gazdálkodó Szegeden született, általános iskolai tanulmányait a Zákányszék-alsói általános iskolában végezte, majd 1965-ben Szegeden, a Körösy József Közgazdasági Technikumban szerzett középfokú képesítést.

1965-től kis megszakításokkal 1981-ig a helyi tanács apparátusban gazdálkodási előadóként dolgozott. 1968-ban kötött házasságot, feleségével két fiúgyermeket neveltek fel. A szüleitől örökölt munkaszeretetének és a mezőgazdaság iránt érzett elkötelezettségnek köszönhetően a közigazgatás mellett a mezőgazdasági termelés is fontos szerepet töltött be a család életében, és tölt be a mai napig.

Több közösségi szerepet vállalt: a Homokkultúra Szakszövetkezetben vezetőségi tagként, majd a 80-as évek elejétől a helyi egyházközség képviselő-testület tagjaként, két ciklusban a testület elnökeként tevékenykedett.

1990-től Zákányszék Község Önkormányzatának Képviselő-testületében képviselőként 20 évig, 2010-ig végezte felelősségteljesen a közéleti munkát. A négy ciklusból háromban, 12 évig alpolgármesterként segítette a polgármester és a testület munkáját. Példamutató biggadságával, és józan ítélőképességével nagymértékben hozzájárult a község fejlődését meghatározó döntések meghozatalához." Az ünnepségen Csóti József egészségi állapota miatt nem tudott részt venni, ezért a kitüntetést gyermeke - Csóti László - vette át.

Már kezdtem azon aggódni, hogy a kitiüntetett egészségi állapota nem teszi lehetővé a hagyományos interjú elkészítését, de szerencsére megkeresésemre kedvező választ kaptam, és a napokban már Csóti Józseffel együtt idéztük fel életművének egy-egy szakaszát.

-Gyermekkorodban milyen pályára készültél, hogyan emlékszel a középiskolás évekre?

A családi környezethez, amelyben fölnöttem, erősen kötődtem, nem szándékoztam más pályára lépni, mint amit a szülők folytattak. A Zákányszék-alsói általános iskolába jártam, ahol összevont osztályok voltak. Engem Kávay Dezsőné tanító néni, majd Dér Zoltán tanár úr tanított. Szüleim nem örültek, de nem is akadályozták továbbtanulási szándékomat, én a szegedi Körösy József középiskolát választottam, akkor az elit iskolának számított. Éreztem is hátrányát, hogy tanyai iskolából kerültem be, de egy éves szorgalmas tanulással sikerült ledolgozni ezt.

Bejáró voltam, reggel fél ötkor keltem, biciklivel megvettem a 3 km-es utat a Zákányszék-alsói vasútállomásig, aztán a reggel fél 6-os kisonnattal utaztam be Szegedre, Átrakó Állomásig, majd vilamossal át a Tisza-partra, ki a Stefániára az iskolába. Nem mindennap tettem meg ezt az utat, nagyszüleim Szegeden éltek, náluk lakhattam. Ha iskolai óráim engedték, hetente egy-két alkalommal hazajöttem és segítettem szüleimnek. Ilyenkor előre tanultam, hogy otthon már ne teljen az az idő.

Nehezek voltak a középiskolás évek, de az osztályban igazi közösség kovácsolódott össze. Az öt-évenkénti osztálytalálkozón a társak nagy része, 70-80 %-a megjelent. Én is csak a legutóbbi - 45 éves - találkozáson nem tudtam részt venni, egészségi állapotom miatt.

-Dolgoztál a községi tanácsnál, mint gazdálkodási előadó. Később az önkormányzat képviselő-testületének tagja lettél és három cikluson keresztül - Gárgyán István polgármester mindkét, valamint Dr. Kovács József polgármester első ciklusában - alpolgármester is. Van tapasztalatod a tanács és önkormányzati gazdálkodásról is.

Érettségi után hívtak a községi tanácshoz dolgozni, 1965 decemberében gazdálkodási előadóként kezdtem. Majd miután megnősültem, az otthoni gazdálkodást választottam (1970-től 1975-ig). Bizonytalannak láttam a nyugdíj háttérrel, és hogy ne vesszenek el a szolgálati éveim, visszamentem a községi tanácshoz dolgozni. Most is jó szívvel emlékezem vissza Pavercsik Nándor vb. tikárra, aki az első főnököm volt. Aztán 1980 után végleg a családi gazdálkodást választottam, visszatértem a mezőgazdasághoz.

A tanács gazdálkodási lehetőségek kötöttebbek voltak, a feladatok és az anyagi fedezet konkrétan, részletesebben volt meghatározva. Amit év

elején megmondtak, az nem sokat változott. Az önkormányzatnál a testületre, illetve a vezetőkre van bízva, hogy előteremtsek a fedezetet a feladatra. Van normatíva is (állami hozzájárulás), de azt ki kell egészíteni. A önkormányzati időszak kezdetén minden nagyon szépnek és jónak mutatkozott, aztán apadni kezdtek a források, csak a normatíva maradt. Az önkormányzat azt a plusz feladatot tudja megvalósítani, amire a pénz is megszerzi.

-Több mint 20 évig voltál a helyi egyházközség tanácsának tagja, két ciklusban elnöke is. A diplomát utoljára 2000-ben újították fel, ötmillió költséggel, melyből az önkormányzat ötszázszázot adott, a többi a hívek ajánlották fel. Hogyan emlékszel erre?

1985-től egészen 2010-ig voltam az egyházközség tagja, ebben volt két ciklus, amikor elnök is voltam, Dobó Lajos bácsi után. Jó testület volt az egyházközségben. Aminek nagyon örültem, hogy a templom felújítása sikerült, még mindig megkönnyezem, ha ez szóba kerül. Nagyon-nagy szerepe volt ebben a munkában a lakosságnak, és az önkormányzatnak is. Anyagilag mindenki úgy állt hozzá, ahogyan illet, és ez nagyon jóleső érzés volt. Szerettem abban a közösségben tevékenykedni, mert sikerült megtalálni az emberekkel a hangot és egyakaraton megvalósítani a feladatot. Ez volt a nyitja az egésznek.

-Ha az a mesebeli három kívánságod teljesülhetne, mit kívánnál magadnak, és mit a falu közösségének?

A közösségnek azt kívánnám, maradjon mindig ilyen egységes, mint most. Jó lenne a szennyvízcsatorna is, ami elég nagy falat egy ilyen kis falunak. A megvalósítás biztosan idegpróbáló, idegőrlő munka lesz. Hiányolom mind a kül-, mind a belterületen a nagyobb odafigyelést arra, hogy szebbé, otthonosabbá tegyék a környezetünket. Elsősorban apró dolgokra gondolok, nem milliós nagyságrendűekre, például elég rossz képet fest egy-egy elhanyagolt porta, különösen, ha az nem magántulajdon.

Magamnak és családomnak azt kívánom, legyen egészségünk, maradjon meg a családi közösségünk összetartása, és egy kicsit nyugodtabb, biztonságosabb anyagi háttérrel tudjunk élni. A falunapon nem tudtam személyesen mondok köszönetet a díszpolgári címért, úgy a képviselő-testületnek, mint a község lakosságának, mert a feladatokat a lakosság támogatása nélkül nem lehetett volna megvalósítani, vagy csak kisebb eredményeket lehetett volna felmutatni.

Gratulálunk a díszpolgári címbel, bízunk valamennyi kívánság megvalósulásában!

-tanács-

S Z E M E L V É N Y E K A H E L Y I E G É S Z S

"Életünk első felében az egészségünket áldozzuk fel a pénz megszerzéséért, a második felében a pénzünket áldozzuk az egészség visszaszerzéséért. És közben megromlik az egészség, és eliramlik az élet." (Voltaire)

LEGFŐBB ÉRTÉK AZ EGÉSZSÉG

Az egészség értékességét több magyar közmondás és szólás megfogalmazza: "A tisztaság fél egészség. Nincs jobb, mint az egészség. Az egészség izét a betegség adja. Hiába ott a kincs, ahol egészség nincs. Akkor drága az egészség, amikor meglep a betegség." Az egészség rendkívül fontos és pótolhatatlan dolog. Bizonyítja az is, hogy gyermek születésekor a szülők azt szokták mondani, mindegy hogy fiú vagy lány, csak egészséges legyen. Az egészség fogalma koronként és kultúránként változik, de minden időben törekedtek az emberek az egészség megőrzésére és helyreállítására, alátámasztja ezt az orvostudomány magas szintre jutása is. Hivatalosan, az Egészségügyi Világszervezet (WHO) megfogalmazásában az egészség a teljes testi, lelki és szociális jólét állapota. Az egészség megtartása több tényezőtől függ, részben kívülálló összetevőktől, például környezeti hatások, öröklött hajlamok, stb., de legnagyobb részt rajtunk múlik, miként óvjuk, vagy károsítjuk egészségünket.

De most nem ezekről a kérdésekről szándékozom értekezni. Azt vállaltam, hogy a hagyományörzést, múltidézt felvállaló egyesületünk (ZakaHom-e) szellemében helyi dokumentumok, visszaemlékezések segítségével felkutatom azoknak az orvosoknak az emlékeit, akik az e tájon élők egészségét szolgálták. Ők azok, akiket a falu népe ma is tisztel, becsül. A teljesség és tudományosság igénye nélkül igyekszem majd bemutatni azokat a körülményeket is, amelyek között orvosaink hosszabb, rövidebb ideig gyógyítottak. Kezdjük hát az időutazást.

A LENGYELKÁPOLNAI IDŐK

A szegedi tanyavilágban az I. világháborút követően úgynevezett tanyaközpontok kezdtek kialakulni, ilyen volt Lengyelkáporna is. A harmincas évek elején megkezdődött a közigazgatás megszervezése, 1933-ban állami anyakönyvvezetői hivatal kirendeltségét hozták létre. Ebben az időben telepedett le a formálódó tanyaközpontban **Dr. Bolemann Ferenc** magán- és trachoma orvos, akire az orvosi ellátás hárult.

Mit jelentett az, hogy "trachoma orvos"? Az 1920-30-as években súlyos egészségügyi problémát okozó népbetegség volt a trachoma. Ez a szembetegség, ha nem gyógyították, vakáshoz vezetett, és különösen a tanyai lakosság között volt elterjedt, a külterületi lakosság 5%-a szenvedett a betegségben. 1931-ben a szegedi tanyákon már 2716 volt a trachomások száma. Ekkor nagyszámú tanyai rendelők fokozatos létesítését határozták el. A betegeknek hetenként kellett megjelenniük a rendelőkben kezelésre. A súlyos betegeket a Szemészeti Klinika vette fel. A következetes és jól szervezett egészségügyi munka eredményeként 1942-ben a betegek száma 735-re csökkent.

Dr. Bolemann Ferenc saját lakásingatlanra rendelkezett a belterületen, amiből az ötvenes években csárda lett, Sas csárda néven. Ez a csárda volt a "jogelődje" a Fényes kisvendéglőnek, a Dózsa György utca 56. szám alatt - tudtam meg Kazi Imre vendéglővezetőtől.

ORVOSI RENDELŐ A VÁGÓI ISKOLÁNÁL

A kiterjedt szegedi tanyavilágban a Csorvai kapitányság illetékességi területén 1907-ben épült meg a Csorva-új, ma ismert nevén a Vágói iskola. Mellette orvosi és szülésznői lakást is kialakítottak. (Talán 1931-ben, a nagyszámú tanyai rendelők létesítések?) Ide költözött 1932-ben Sinka Ferencné képzett bábaasszony a családjával. (Az ÉLETKÉPEK 2010. őszi számában "A bábaasszony"-ról írt Petákné Fazekas Aranka.)

Több mint 10 évig éltek ott, ez idő alatt több orvos is megfordult a rendelőkben. Rác Sándorné Sinka Julianna - a bábaasszony lánya - elsőként **Szui doktorékat** említi, őket **Szentklárai doktorék** követték. "A fiatal úriasszonyok unatkoztak a tanyán", a doktorok házassága nem is tartott sokáig. A következő **Dr. Papp Sándor** volt, akivel nagyon szeretett együtt dolgozni a bábaasszony. Az orvosék néhány év után Domaszékre kerültek.

Szolgált Vágóban egy orvos, akinek a nevére már Ráczné nem emlékszik, de arra igen, hogy a ruháján viselte a nyilasjelvényt, és állandóan nyilas nőtárat énekelt, ezért "**nyilas orvos**"-ként őrizi őt az emlékezet. Utána **Dr. Papp Károly** fiatal orvos kezdte meg praxisát, ott nősült meg, és onnan viték el katonának a háborúba, szerencsére felesége és a bábaasszony nem hiába imádkozott hazatéréséért. A vágói szolgálat után Alsóközpontra - a mostani Mórahalomra - helyezték, ott vezette a szülőotthont, és körzetet is ellátott.

A lengyelkápornaiak - amikor nem volt orvosuk - vagy Vágóból vittek orvost, vagy később Mórahalomról **Dr. Papp Károlyt** hozták el a beteghez, szülő nőhöz.

AZ ÖTVENES ÉVEKTŐL

1949-ben ment végbe a tanyaközségek szervezése, megszületett Lengyelkáporna község alakításáról a Tanyai Tanács döntése. Ide csatolták a Móraalmi, illetve a Csorvai kapitányság egy részét. 1950. január 1-jén megalakult Zákányszék község. A 3900 fős lakosságból a belterületen 208 fő élt, ahol 42 lakóház volt. 3700 fő a tanyán, 939 épületben lakott. A hatalmas tanyavilág komoly erőpróba elé állította az egészségügyben dolgozókat, és meg kellett küzdeniük az itt élő embereknek, a paraszti társadalomnak az egészséghez való sajtáságos hozzáállásával is.

Az ötvenes évek elején a Jójárt-féle házban folytatta orvosi tevékenységét **Dr. Krizsa Ferenc**, aki fogszakorvos volt. Néhány szó a Jójárt-féle házról. Az 1940-es években a mai belterületen lévő házak közül az egyik Jójárt János csorvai (ma Ruzsa) gazdáé volt. Ezt a házat államosították és benne helyezték el az orvost, a főépületben volt a szolgálati lakás, majd a gyógyszerár, a melléképületben alakították

ki az orvosi rendelőt. Ma ez a Dózsa György utca 44. sz. alatti szociális intézmény: az idők bentlakásos otthona, természetesen többször átalakítva, bővítve.

A Jójárt-féle ház következő lakója a nyolc gyermekes családból származó fiatal orvos, **Dr. Kiss Lajos**. Rövid idejű volt a zákányszéki és e világi életútja is, mert szerencsétlen balesetben, füstmérgezésben meghalt. Fiútestvére - Dr. Kiss István - hosszú ideig praktizált Zombó községben.

1956 táján - Kiss Lajos tragikus halála után - helyezték **Dr. Biacsi Sándor** nagyreményű sebést Zákányszékre. A szolgálati lakásba feleségén, Dr. Biacsi Sándorné Landeszlógné, Sándor és Zsolt nevű gyermekükön kívül a Landeszló szülők is kiköltöztek. Jenő bácsi - az após - egy időben segédkezett a doktornak, elsősorban az adminisztrációs, valamint az asszisztensi feladatok ellátásában.

Dr. Biacsi Sándorné a gyógyszerártat vezette. A patika is a főépületben volt, annak a (most) Deák Lászlóék (Dózsa György utca 42. sz.) felőli részében.

A régi gyógyszerár és orvosi lakás

Az 1960-as évek elejétől 1972-ig Biacsi doktor a fogak gyógyításával is foglalkozott. Személyesen is megtapasztaltam, a foghúzást kiválóan oldotta meg. (1972. szeptember 1-jével megindult a községben a szakorvosi ellátás, **Rózsavári Miklósné Dr. Zombori Katalin** fogszakorvossal.)

Biacsi doktor szabadidejében szívesen galambászokodott, motort szerelt, bélyeget is gyűjtött. Biztosan vannak még, akik emlékeznek az öreg kerékpárjára, amelyen a közel két méter magas ember kerekedett a faluban, a bicikliről sohasem hiányzott a nyúlhetetlen orvosi táskája.

A község orvosa 1979. december 31-ével nyugdíjba vonult, közel 36 év szolgálati idővel, amelyből huszonháromat töltött Zákányszéken. Sajnos, nem élvezte sokáig nyugdíját, 63 éves korában meghalt.

Zákányszék Község Tanácsa 1980. március 1-jei hatállyal a két szakvizsgával rendelkező **Dr. Jobba Györgyöt** nevezte ki körzeti orvossá, aki a SZOTE Igazságügyi Orvostani Intézetének adjunktusa volt. Tudományos munkát is végzett, megjelentek szakmai cikkei a Belügyi Szemleiben, az Orvosi Hetilapban. A "Mi okozhatta Héphaisztosz sántaságát?" című írását leközölték az Orvostörténeti Közleményekben, és a világ öt legnevesebb újságjának egyikében, a British Medical Journal-ban is.

É G Ü G Y I E L L Á T Á S T Ö R T É N E T É B Ő L

Jobba doktor jó együttműködést alakított ki a helyi gazdasági, társadalmi szervezetekkel, aminek köszönhetően az Egvetértés Szakszövetkezet évente jelentős anyagi támogatással segítette a gyógyító műszerek beszerzését. Így beindíthatóvá váltak a fizioterápiás kezelések az egészségház egyik szolgálati lakásában, ami rövid időn belül erre a célra szűkösnek bizonyult.

A 80-as évek második felében a rendelő bővítését tervezte és a gyógyításban a hangsúlyt egyre inkább a betegségek megelőzésre, a felvilágosító munkára helyezte. Aztán 1990 augusztusában egy szörnyű baleset véget vetett a terveknek, meghalt Dr. Jobba György és felesége. A család egyik jó barátja hozta az orvos halálhírére Kazi Imréneknek (Kaziné Erzsike orvosnoka volt Jobba dokornak), és úgy köszönt be a vendéglő kerthelyiségébe: *"Emberek, vegyétek le a kalapjukat, meghalt az orvosuk."*

AZ ÖNKORMÁNYZATISÁG IDEJÉN

Az első önkormányzati választások előtt a községi tanács utolsó intézkedéseivel két egészségügyi körzetet alakított ki és az újonnan szervezett 2. számú körzetbe **Dr. Sebestyén Balázst** körzeti orvossá nevezte ki, 1990. október 15-i hatállyal.

Az 1. számú körzetben lévők sem voltak ellátás nélkül, mert ott **Dr. Horváth Tamás** néhány hónapig helyettesítőként látta el az orvosi feladatokat. A jogszabályi előírásnak eleget téve az önkormányzat pályázatot írt ki, aminek eredményeként 1991. február 11-től **Dr. Somogyi Editet** nevezte ki a képviselő-testület, aki nem lett vállalkozó orvos, és rövidesen közalkalmazotti státuszát is megszüntette a községben. Újra pályázati eljárás következett. Ennek eredményeként **Dr. Mester Lajos** 1998 nyarán kezdte meg háziiorvosi tevékenységét az 1. számú egészségügyi körzetben.

A GYÓGYÍTÓ MUNKA FELTÉTELEINEK VÁLTOZÁSA

Az **1950-es évek elején** az egészségház funkcióját a Jójárt-féle ház töltötte be, erről az előzőekben részletesen írtam. **1966-ban** a Petőfi utca 11. szám alatt készült el az egészségház, ahova a körzeti orvosi rendelő, valamint a védőnői szolgálat költözött. Az épületben helyet kapott egy védőnői szolgálati lakás is.

1972-ben indult a községben a fogorvosi ellátás. Hét év múlva egy tanácsi beszámolóban Dr. Zombori Katalin fogszakorvos azt írta le, hogy a fogászat *"... felszereltsége korszerű, gépezete, műszer ellátottsága színvonala megfelelő."* Ez a megállapítás az elkövetkező években, évtizedekben is igaz volt.

Tíz év alatt szűkösse vált a Petőfi utcai épület, és felmerült egy hosszútávra szóló egészségügyi objektum létrehozása. Az álmokból **1978-ban** lett valóság, amikor a Dózsa György utca 70. szám alatt megépült az a "ház", amelyben helyet kapott a gyógyszerertár, körzeti orvosi rendelő, valamint 4 szolgálati lakás. Ezzel megnyílt a lehetőség arra, hogy a Petőfi utcai - korábbi - orvosi rendelő fogorvosi rendelőként működjön. Dr. Biacs Sándor körzeti orvos az 1979. június 22-i tanácsülésre készí-

tett átfogó beszámolójában elégedetten szolt ezekről a "nagy változásokról", melyek a gyógyítás tárgyi feltételeit lényegesen javították. Az egészségügyi ellátásban akkor 1 körzeti orvos, 1 fogszakorvos, 1 gyógyszerész, 1 gyógyszerértári asszisztens, 1 fogorvosi asszisztens, 2 védőnő, 1 körzeti ápolónő és 1 fő orvosnők dolgozott.

A községben gyógyszerertár már a 60-as évektől kezdődően működött (a Jójárt-féle házban), **Dr. Biacs Sándorné** vezetésével. A Dózsa György utca 70. sz. alatt megépült egészségügyi objektumban korszerű körülmények között kapott helyet a gyógyszerertár is, amelyet 1980. április 21-től **Bányainé Vida Margit**, majd 1981. december 1-től jelenleg is **Dr. Kovács Józsefné** vezet.

Az **1980-as években** folyamatosan haladt a fizioterápiás kezeléshez szükséges gépek, berendezések beszerzése, melyhez az Egvetértés Szakszövetkezet számottevő anyagi támogatást nyújtott. A gyógyító munka korszerű végzéséhez, valamint az eszközök megfelelő elhelyezéséhez az egészségügyi objektum bővítésére volt szükség, amire **1988-ban** került sor.

A Petőfi utcai egészségház korszerűsítése is elkezdhetetlenné vált. **1990-ben** a volt orvosi rendelő felújítása, bővítése után a fogorvosi rendelő új, nagyobb terembe került. Még abban az évben új körzeti orvosi rendelővel bővült az épület, lehetővé vált a második egészségügyi körzet kialakítása. Itt kezdte meg tevékenységét - még szinte bontatlan csomagolású bútorok, eszközök között - **Dr. Sebestyén Balázs**, frissen kinevezett körzeti orvos.

Az **1990-es évek** elején szabad orvosválasztással indult a háziiorvosi szolgálat bevezetése, majd megjelentek azok a jogszabályok, melyek lehetővé tették a háziiorvosi praxisok önálló, vállalkozási for-

mában történő ellátását. Élve a lehetőséggel, 1993. július 1-jétől **Dr. Sebestyén Balázs**, majd 1999. január 1-től **Dr. Mester Lajos** vette vállalkozásba a háziiorvosi körzetét, és mind a mai napig ebben a formában működnek.

ZÁRSZÓ

A kedves olvasóra bízom annak eldöntését, teljesítettem-e a bevezetőben ígérteket. Felidézhető lett volna még számtalan emlékkép, egy-egy vidám vagy szomorú történet, de úgy gondoltam, ezeket nem adom közre, maradjanak ezek személyes emlékek.

Ezúton köszönöm Kazi Imréne Erzsikének (aki 1964-ben érkezett a községbe és 33 éven keresztül orvosnökként, asszisztensként segítette az orvosok munkáját), Kazi Imrének, Rácz Sándorné Sinka Juci néninek és **Dr. Sebestyén Balásznak** a cikk megírásához nyújtott segítségét.

Befejezésül álljon itt Mikszáth Kálmántól egy idézet: *"Az orvos valóságos bűnbak. Azt mindenért ütik. Ha kicsibe veszi a beteg baját, megbaraguszknak rá, hogy lelketlen kutya, ha nagyba veszi, megbaraguszknak rá, hogy megrémíti a beteget, és még betegbette teszi. Ha a beteg meggyógyul, azt mondják, hogy magától is meggyógyult volna, ha nem gyógyul meg, azt mondják, hogy a doktor rontotta el. Ejh, cudar egy pálya ez! Hálára ne számítsen az ember."*

Tanács Klára

A mostani gyógyszerertár és az 1. sz. orvosi rendelő

A 2. sz. körzeti orvosi és fogorvosi rendelő

Elfeledett mesterségek - "Nagybirtokos" a Homokhátságon

A soron következő mesterség igazából nem is elfeledett és nem is mesterség a szó szoros értelmében. Szűkebben vett pátriánkából is kitékintünk egy kicsit a határok mentén észak felé.

Virágzó nagybirtokok manapság is megtalálhatók szerte az országban, tulajdonosaik mégsem a több száz évvel ezelőtti életet élik, más eszközöket, módszereket használnak. A nagybirtok fogalma is változott az idők során. A *nagybirtokos, főúr: nagyki-terjedésű földbirtokokat, uradalom együtteseket birtokló személy.* (Magyar Katolikus Lexikon) - Eredetileg több települési egység és vár alkotott egy nagybirtokot, még a "középbirtokos is 500-1000 holdon gazdálkodott úgy, hogy a kezelést, felügyeletet maga végezte, de a gazdaság dologi munkálataiban már nem vett részt, azokat cselédekkel, és munkásaival végeztette." (Révai Nagylexikona). A kisebb területek gazdája már csak kisbirtokosok lehettek. Az országban már pl. 1549. évben is történt összeírás, ahol feljegyezték többek között a birtokviszonyokat is.

A Zákány Kapitányság területén nem is léteztek nagy-, de középbirtokok sem, hiszen a parcellák nagy része Szeged város tulajdonában volt. Főleg erdők és legelők borították a felszínt, s például a Papok dűlőről feljegyezték, hogy 1 hold kert mellett 50 holdon ültettek szőlőt, még az is több gazda tulajdonát képezte. Vágó járásban kert nem is volt, szőlőt 70 holdon neveltek. Hasonló volt a helyzet a szomszédos Csorvai kapitányság területén.

Nem véletlen, hogy pontosan a szőlőtermesztéssel kezdődött az egykori legelők és erdők beművelése. Szőlőtermelést Magyarországon igen régóta folytatnak a törekvő gazdák. Ezt bizonyítja az írásos emlékeken kívül az ásatásokból előkerülő sokféle szőlőművelő szerszám (metszőkés, kapa, stb.) is, vagyis már a hunok, majd az avarok idején is művelték a szőlőt az itt élő népek, de főleg a hegyvidékeken, ahol ideális körülményeket találtak a kiváló minőség eléréséhez.

A 18. század végén és a 19. század elején a Duna - Tisza közén a futóhomok megkötésére nagyszámú szőlőtelepítés kezdődött el, de 1875-től a filoxéra (szőlőgyökértetű) vész szinte teljesen letarolja a virágzó borvidékeket. Ezek újratelepítésére új, fertőzésmentes területeket kellett művelésbe vonni, ami a homoki szőlőterület jelentős növekedését eredményezte, mivel a kór a kötött területeken fertőzött.

Alighogy megkezdtek a filoxéra vész utáni helyreállításokat, az első világháború súlyos csapásokat mért a borgazdaságokra, de Trianon is beleszólt az emberek életébe.

A Bohn erdő (néhol, pl. térképeken, helytelenül Bonnként tüntetik fel) nevét minden zákányszéki ismeri, de története már a feledés homályába veszett. Bohn József egykori szegedi vendéglős és későbbi üllési szőlőbirtokos, 1875-ben született Nagykikindán. Az itt kisvendéglőt üzemeltető édesapja szándékainak megfelelően a vendéglős szak-

A Bohn erdő Zákányszékre benyúló sarka

mát tanulta. Mint a középkori céhlegények, Ő is tanulmányútra indult a nagyvilágba. Tíz évig folytatott szakmai gyakorlatot Bécsben, Párizsban és Nottinghamban. Itt több éven át egy egész vendéglő üzemeltetését bízták rá. Végigjárta a vendéglős szakma minden létrafokát s közben az addigi magyar, német és szerb tudása mellé megtanult angolul és franciául is. Az ott megkeresett pénzből nyitotta meg a szegedi Vár utcában vendéglőjét, ami igazi hírnévre tett szert a korabeli közönség körében. Időközben megnősült, felesége Sztriha Ilona az ismert dorozsmai plébános húga volt. Két gyermekük született, Mihály és Gabriella.

Ezen kívül Horgos-Királyhalmán és Ludaspusztán termelt szőlőt, amit a trianoni békediktátum után eladott a szegedi Vár utcai vendéglővel együtt, hogy új életet kezdhesen a Bohn család. Ezen ingatlanok árából 160 katastrális holdas, homoki birtokot vásárolt Árpádközpontra, a későbbi Üllésen. Bohn József már a saját korában is hatalmas tiszteletnek örvendett, igazi családfeje volt, akinek mindenki hallgatott a szavára, tanácsait megfogadták a családtagjai is, nem beszélve azokról az emberekről, akiknek munkát, megélhetést adott. Nem voltak kevesen.

Birtokvásárlás után a család lassacskán költözött Árpádközpontra. Először meg kellett teremteni az élet feltételeit. A megmaradt pénzzel, bankkölcsön felvételével s végül a szegedi lakáseladás bevételeivel nagyarányú "zöldmezős beruházás" kezdődött. Dorozsmai kubikusok elegyengették a homokbuckákat, környékbeli napszámosok telepítették a szőlőt és a gyümölcsöst. Közben megépült a ház és a gazdasági épületek, s akkor költözhetett ki a család többi része.

A Bohn gazdaság kisebb részben szántóföldi gazdálkodást is folytatott, melynek keretében szinte csak saját szükségletre rozs-, napraforgó-, burgonyatermesztés is folyt. A gyenge adottságú talajon azonban a fő profil a csemegezőlő és bortermelés, fajtiszta szőlővesszők eladása és kajszibarack termesztés volt. A csemegezőlőt (Erzsébet királyné emléke, Afus Ali, Csabagyöngye, Mathiász Jánosné emléke, Dobrelábi) kiollózva, mutatós csomagolásban szállította a gazdaság, főleg Szegedre. A borszőlő legnagyobb részét Veltelini, és Rizling, kisebb részben Kövidinka és néhány vörösbor-fajta tette ki. A borokat többnyire minden évben visszatérő, budapesti vendéglők vásárolták fel, szép mennyi-

ségben. Igen élénk, és nem nagy túlzással világhírű volt a fajtaszelektált szőlővesszők előállítására. Sima és gyökereztetett, garantáltan fajtaazonos szőlővesszőket termelt a gazdaság, zömmel exportra, és az export kb. egynegyede Amerikába ment, főleg Kaliforniába. Ezekről a helyekről számos elismerő oklevél (és új megrendelés) érkezett. A vállalkozást fia, Bohn Mihály, a keszthelyi Mezőgazdasági Akadémia friss diplomása segítségével indította be.

"A birtokközpontban nagy irodaépület, a személyzet számára külön lakások, gazdasági melléképületek és több száz hektoliteres, felszíni borospince épült. A gazdaságban körmös traktor és cséplőgép segítette a 30-40 napszámos, valamint a 10-12 kommenciós család munkáját." (Ozsváth Gábor: Tanyák a homokon)

A birtok irodaépülete

A gazdaság már akkor nagy hangsúlyt fektetett a reklámra, árukatalógusait Európa-szerte terjesztette, tevékenyen részt vett a Hangya Szövetkezetek, a gazdakörök munkájában, törekedett a minél szélesebb körű ismertségre szert tenni.

Tudta azt, amit mi még csak most tanulunk, hogy a kapcsolati tőke a legjövődelműbb befektetés. Szoros kapcsolatot ápol a nemesítőkkel is, így mindig tudott új fajtákat biztosítani megrendelőinek. Az 1930-as évek elején Bohn József veje, Irsai Mehvert József, a budapesti Hangya Szövetkezeti Központ és a Hangyaipari Rt. Bor- és Szeszosztályának főnöke is bekapcsolódott a családi gazdaság munkájába.

Az Irsai név talán sokak számára ismerősen cseng, a híres Irsai Olivér szőlőfajta és a belőle készült erőteljesen muskotályos illatú, friss, üdítő jellegű, nem túl savas bor kapcsán.

Itt aztán összekapcsolódnak a szálak egy érdekes történeté.

Kocsis Pál kora ismert szőlőnemesítője Kecskeméti Katonatelepen működtetett birtokot, üzleti kapcsolatban állt a Bohn családdal. Az évek során nagyon jó viszony, munkakapcsolat alakult ki közöttük. A tényt, hogy az Irsai Olivér nevű fehér szőlőt, 1930-ban Kocsis Pál nemesítette a Csabagyöngye és a Pozsonyi Fehér fajtákból, ismerhetik a bor iránt érdeklődők. Arról is vannak adatok, hogy Bohn József forgalmazta először a szaporítóanyagát.

Kocsis Pál és Irsai M. József

Hangsúlyozzuk a szaporítóanyagot, mivel a szőlőfajta a Pannonhalma-Sokoróaljai, Dél-Balaton, Mátraaljai, Ászár-Neszmélyi és az Etyek-Budai borvidéken terjedt el, az Alföldön nem telepítettek be-ölle nagy táblákat.

Kocsis Pál soha nem árulta el, kiről nevezte el szőlőfajtáját. Ennek is megvan a maga oka, talán egyszer megtudjuk. A névadó fia, a Szegeden élő dr. Irsai Olivér ígérete szerint az általa megírni szándékozott családtörténeti könyvből erre is választ kaphatunk. Pontosan ez a titokzatoság vezetett azonban odáig, hogy az emberek legendák sorát adják tovább, mint valódi, hiteles történetet. Mindenki tudni vélt valamit, egy két apróságot, aztán jó mesélők alakították kerek egészé.

Az első szerint az elnevezése állítólag egy kártyapartinhoz kötődik. Irsai Olivér, Kocsis Pál, Bohn József és még többen kártyáztak volna, a győztesről pedig a frissen kinemesített szőlőfajtát neveztek el. **Egy másik,** kevésbé életszerű legenda Prohászka Ferenc: Szőlő és bor (Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1978) című könyvében jelent meg.

"Kocsis Pál bazaarra sétálva látott egy 4-5 év körüli gyerkőcöt - hasonlót, mint az Indul a bakterházban Bendegúz - aki zsebre vágott kézzel éppen rugta maga előtt a port. Majd a következő rövid párbeszéd hangzott el közöttük:

- Hogy hívnak téged, fiam?

- Jó napot kívánok, az én nevem Irsai Olivér.

- Na, jól van, rólad el fogok nevezni egy szőlőfajtát.

Hogy így volt-e vagy sem, ki tudja, de Pali bácsi így mesélte."

A **harmadik** anekdota szerint "Irsai Olivér borkereskedő száz pengőt fizetett azért, hogy az új fajtát róla nevezze el Kocsis Pál". A történet azonban könnyen cáfolható, hiszen nemhogy az akkor kisgyermek (1930. 06. 20-án született) Irsai Olivér nem volt borkereskedő, de édesapja sem. (Ő, - mint már fentebb írtuk - a budapesti Hangya Szövetkezeti Központ és a Hangyaipari Rt. Bor- és Szeszostályának alkalmazottja volt ekkor.)

A száz pengő pedig a két család baráti és munkakapcsolatára figyelemmel szóba sem kerülhetett. A névadó Irsai Olivér korábban elmondta: éveken át volt a Bohn gazdaság a Kocsis Pál által előállított szaporítóanyagok forgalmazója. (Egy-egy szállítmány 500 pengő feletti összeg volt, amit Kocsis Pálnak fizettek, a korabeli számlák szerint.)

Kocsis Pál, bár szokásához híven gyakran nevezett el családtagjairól, barátairól, híres emberekről szőlőfajtát, ám a legsikeresebbnek mondható fajtaért, főként a Bohn gazdaságtól, semmiképp nem fogadott volna el ilyen aprópénzt.

Irsai Olivér - a két kép között eltelt egy fél évszázad

A valóság sokkal kevésbé címlapsztori. Az új szőlőfajtát a két szőlész család közötti kölcsönös tisztelet, barátság és munkakapcsolat alapján nevezte el Kocsis, Irsai M. József fiáról, egyben Bohn József unokájáról, az akkor kisgyermek Irsai M. Olivérről.

Ezt a változatot az is alátámasztja, hogy Kocsis Pálnak volt egy hasonló korú gyermeke, akit Kocsis Irmának hívtak. Ugye ismerős ez a név is valahonnan? Igen, róla is neveztek el szőlőfajtát, mégpedig akkoriban.

Hiába azonban a szerzeágazó kapcsolatok, a kiterjedt kereskedelem, a vállalkozói fantázia. A történelem durván közbeszólt

A Bohn gazdaság aranykora a "felszabadulással" véget ért. Bohn József 1949-ben bekövetkezett halálával a gazdaság teljes megsemmisülését már nem érte meg. Az eszközöket, készleteket (már amit abból a felszabadítók meghagytak) adók és bírságok fejében lefoglalták, elszállították. Néha adtak róla papírt, de legtöbbször nem. Erre a sorsra jutott a gazdaság pálinkafőzdeje, 40 db 100 hektoliteres hordója, állatállománya, traktora, személygépkocsija és sorolhatnánk vég nélkül.

Az ebben a végromlásban magára maradt Irsai M. József hiába kilincselte az akkorra gombamód szaporodó kommunista hatalmi szerveknél, hiába jelentkezett a korabeli szocialista nagyüzemek vezetőségénél, hogy szívesen maradna szerény fizetés mellett termelésirányítóként a gazdaság megmaradása érdekében, azt mondták: "Nem kell ide képzett kulák, ide jó káder kell, s az sem baj, ha nem ért bozzá, majd beletanul." Annyit ért el makacs-ságával, hogy mint volt hortysta katonatiszttel, megköstöltették vele a szegedi Csillag börtön rabkosztját is.

A család pedig menekítette személyes tárgyait (az engedélyezett, 20 kg volt fejenként), ahogy tudta. Hogy a szegedi albérletbe menekült családnak legalább bútora és edénye legyen, a huszonéves Irsai Olivér, valamint féléstvére Béla és néhány vagányabb szegedi cimborá közreműködésével egy éjszaka feltörték az üllési kúria - hatóság által már lepecsételt - ajtaját és a család bútorait, az élethez fontos személyes tárgyait szekérre rakva, szegedi ismerősök garázsába, pincéibe dugdosták el. Ez is a "hungaricum" része. No meg az is, hogy az osztályidegen fiatalembernek továbbtanulni ugyan nem lehetett, de a 3 év katonai munkaszolgálat a MUSZ kijárt neki. Aki tudja, ez mi volt, annak nem kell bővebb magyarázat.

A családi birtokot 1951-ben "önkéntesen" fel kellett ajánlani az egyik erdőgazdaságnak. A körülmények jobbra fordulásával, a családnak a gazdaság-

ban felnőtt gyermekei a 70-es, 80-as években családi találkozót tartottak ülésen a máig megmaradt, a család által állított keresztnél, ahol az idősebbek felidéztek az emlékeket, az épületek helyét, amit a földdel tettek egyenlővé a tsz időkben. Ekkoriban tudták meg, hogy az üllési kultúrház például a családi ház köveiből épült fel. (E kultúrházban, néhány éve a faluvezetés jóvoltából, emlékül egy termet Bohn Józsefről neveztek el.)

Kereszt az erdőben
Állította a család, építette Matuszka Béla,
Matuszka Antal polgármester nagyapja.

A birtok területén, az 50-es évek "a múltat végképp eltörölő" politikájának megfelelően tájidegen, erdőt telepítettek. A fák mára elöregedtek, néhány éve kivágták, s újra telepítették, de a mai napig Bohn erdőként emlegetik, emlékeztetve a régi virágzó gazdaságra és tulajdonosaira.

A névadó Irsai Olivér (1930. 06. 20.-2000. 10. 02.) Szeged szerzte közismert személy volt. Neki felnőttkorára az egész történetből csak a megaláztatás, a kuláklista, a munkatábor a vagyonelkobzás jutott. Egészségét ugyan megviselte a sok hányattatás, de megtalálta helyét a leszűkült lehetőségek miatt megváltozott világban is. Jég hátán is megélni képességét a homoki felmenők példájából merítette. Gyermeke, ifjabb Irsai M. Olivér ma is Szegeden lakik. Jogász végzettségét a 90-es évek kárpótlási folyamata idején latba vetve, édesapja kezdeti segítségével egy ma is prosperáló, 300 ha-os családi gazdaságot vezet igazolásául annak, hogy ma is vannak birtokosok, akik képesek az újrakezdésre. Szőlővel, borral csak kicsiben foglalkozik, s a homokot felváltotta a feketeföld, de nem tartja esélytelennek a visszatérést nagy- és dédszülei foglalkozásához. Annál is inkább, mivel három lánya közül a legidősebbik, aki agrárügyemre készül, kedvet érez a borászathoz is.

Hálás köszönet Irsai Olivérnek a tartalmas beszélgetésért és a fényképekért.

Petákné Fazekas Aranka
Lektorálta: Irsai Olivér

Ü N N E P E L J E G É S Z E N ...

"Az ünnep az élet rangja, felsőbb értelme.
Készülj föl rá, testben és lélekben.

S nemcsak a naptárnak van piros betűs napja.
Az élet elhoz másféle, láthatatlan ünnepeket is.
Ilyenkor felejtés el mindent, figyelj az ünnepre."

(Márai Sándor)

Életünk meghatározó eseményei az ünnepek. A naptárban piros betű jelzi, mikor következnek el a jeles napok az év során. Az újév első napjaiban gyors zizzennel pörgetjük át a ropegős naptárlapokat az ünnepnapok után kutatva. Kíváncsiak vagyunk, mire számíthatunk... Megtörik-e a majd az ünnepek a munkanapok egységét, vagy beleolvadnak az amúgy is kurta hétvégégekbe? Bosszankodunk, ha túl sok az egybeesés, hiszen az ünnepek is csak úgy a jók, ha ajándékként kapjuk őket a rohanó hétköznapokban. Már nem annyira számít, mi az ünnep valós eredete, hogy kire, mire emlékezünk ilyenkor. Sokkal inkább az a fontos, hogy egy-egy piros betűs ünnepnapon a családdal lehetünk, vagy megkísérelhetjük utolérni magunkat az elmaradt teendők útvesztőjében. Ilyenkor elhúzódva a külvilág zajától, rövid időre belső csendünkbe zárkózunk. Elgondolkodunk a mindennapok sziszifuszi apróságain, és az élet nagy dolgain egyaránt. Talán az is eszünkbe jut, hogy tudunk-e még ünnepelni a szó legnemesebb értelmében? Sikerkül-e ünnepi díszbe öltöztetni a lelkiünket, ha erre egy-egy dátum figyelmeztet

bennünket? A válaszok egyénekenként mások, mindenkinek magának kell eldöntenie, mit jelent számára maga az ünnep...

A munkás hétköznapokon kirakatban élünk, és bábként fordítjuk arcunkat a külvilág felé. Monoton módon tesszük a dolgunkat, miközben igásként vonszoljuk a munka terhét - elfeledve annak nemcsak célját és örömét. "Válassz olyan munkát, amit szeretsz és egy napot sem kell dolgoznod az életben" - tanácsolja Konfucius. Valóban sokat nyom a latba, hogy szeretjük-e a munkánkat, és örömet jelent-e számunkra a munkával való foglalatosság. Szerencsések azok, akik nem csak a kenyérkeresetüket, hanem a hivatásukat is megtalálják azon a területen, ahol dolgoznak. Az egyszerű munkanapok is lehetnek ünnepek, ha képesek vagyunk örülni annak a ténynek, hogy megadatott számunkra a munka, az alkotás öröme. Ha kihívásnak érezzük a feladatot, mely által személyiségünk fejlődik; ha segíteni tudunk és akarunk a hozzánk fordulóknak - ha fontosnak érezzük magunkat ott, ahol vagyunk. A munka ekkor nem teher, hanem a segítség és az önkifejezés sajátos eszköze. Wass Albert ráirányítja figyelmünket az élet apró momentumaira, melyek ünnepibbé tehetik napjainkat. "Elég, ha ebéd után tíz percre ledőlsz pihenni. Elég, ha munkahelyedre lassan és kényelmesen baladsz és néha megállasz, hogy egy fát, egy virágot, vagy egy madarat megnézz. Elég, ha fél órával üldögélsz tovább a padon, mint amennyit előre szántál magadnak. Mert szépen süti a nap és a szellőnek kellemes, meleg virágszaga van. Elég, ha minden hetedik napon nem dolgozol semmit, csak örvendsz annak, hogy élsz és hogy szép a világ, amiben élsz."

Vannak ünnepek, melyeket nem jelöl piros betű a naptárban. Ezek a családtagok, a rokonok és a barátok jeles napjai. Az élet lineárisan hozza el a maga ünnepeit, ahogyan telnek-múlnak az évek. Születésnap, névnap, ballagás, diplomaosztó, eljegyzés, esküvő, keresztelő... A sor hosszú és

ismétlődő, melynek rendjét időnként felülírja az élet. Megannyi alkalom az ünneplésre, hiszen ünnepelni és ünnepeltnek lenni jó. Minden családnak megvan a maga rituáléja, hogyan fejezi ki érzéseit, miként adja meg tiszteletét a szeretteinek. Drága ajándékokkal, vagy kedves gesztusokkal, apró figyelmességgel, egyszerű ötletekkel, saját készítésű tárgyakkal. Nem szerencsés, ha tárgyiasul a szeretet, főleg ha ez drága ajándékok formájában történik. Szülőként azt hihetjük, hogy akkor okozzuk a legnagyobb örömet gyermekeinknek, ha mindent megadunk nekik. Pedig felnőttként nem erre fognak majd emlékezni, hanem a közös élményekre, az együttlét örömeire, a meglepetésszerű pillanatokra. Ünnep minden nap, amit családtagjainkkal, barátainkkal, szeretteinkkel tölthetünk. Meg kellene becsülni ezeket a pillanatokot, nem engedve, hogy a napi feladatok bénító hálója gúzsba kösse érzéseinket.

Vannak életünknek olyan ünnepei, melyeket egyetlen naptár sem jelöl. Sem piros színnel, sem egyéb módon. Ezekre az ünnepekre magunknak kell rálelnünk. Ilyenek a lét apró örömei. Ez az, amihez semmi más sem kell, egyszerűen csak meg kell állni egy pillanatra és észre kell venni őket... Az őszi napsugár langymeleg simogatását, a méltósággal lehulló falevél halk suhanását, a faágon trillázó kicsiny madár énekét, a fűszálon felkúszó aprócska ízeltlábú araszolását... Megannyi csoda, mely maga az ünnep! Ha együtt lélegzünk a természettel, ha nemcsak vagyunk, hanem élünk, ha odafigyelünk a másik emberre - milliónyi ünnepi pillanat vár még ránk. Minden napunk ünnepnap lehet(ne).

Tegyünk érte, hogy így legyen! Kívánok lelekemelő ünnepi öltözéket Mindenkinek.

- rikimi -

A F I L M P E R E G T O V Á B B . . .

FOLYTATÓDIK A ZAKAHOM-E EGYESÜLET
ÁLTAL KÉSZÍTETT RIPORTOK, KISFILMEK,
VIDEÓK VETÍTÉSE!

Helyszín:

Községi Könyvtár

(Zákányszék, Dózsa Gy. u. 45.)

Időpontok:

2011. november 17. (csütörtök) 14.00 óra

2011. november 22. (kedd) 17.00 óra

Ízelítő a vetítésre kerülő filmekből:

- Belvízhelyzet télen
- Adventi gyertyagyújtás
- Dél-Alföldi Regionális Hegedűverseny
- Új testvértelepülés - Hajdújárás
- Óvodai mesemondó verseny
- Kórustalálkozó
- Senior táncverseny Békésen
- Általános iskolai ballagás
- Megyei Könyvtárosnap

- Aratönnep
- Időszerű közszociális kérdések
- Falunapi összefoglaló
- Hajdújárás Szüreti Napok
- Idősek Világnapja
- Nefejejcs Citerazenekar jubileuma
- Zákányszék a múlt és jelen tükrében (kisfilm)

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

ZakaHom-e Egyesület

A ZAKAHOM-E EGYESÜLET FOLYÓIRATA

Kiadja: ZakaHom-e Egyesület Zákányszék; Felelős szerkesztő: Paraginé Tóth Edina; Szerkesztők: Petákné Fazekas Aranka, Tanács Klára, Börsök Zoltán; Nyomdai munkák: Typo-Alfa Nyomda Kft.; Szerkesztőség címe: Községi Könyvtár, Zákányszék, Dózsa Gy. u. 45.

Telefon.: 62/290-403, e-mail: zakahome@zakanysek.hu

Kéziratot nem őrünk meg, nem adunk vissza. A Zákányszéki Életképekben megjelent cikkek utánkölése, részletek közlése, a kiadó írásbeli engedélye nélkül tilos!